

Utilizarea rețelei informative în reprimarea rezistenței armate anticomuniste

Luminița Banu

Motto:

***Arma de bază și hotărâtoare
a organelor Securității Statului în lupta
împotriva activității de subminare (...) este
rețeaua de informatori bine organizată.
(Directiva despre munca cu agentura –1951)***

Prăbușirea regimului comunist în România a permis ridicarea vălului care acoperea semnificative segmente ale trecutului apropiat. Intrarea în orizontul cercetării științifice a ultimilor 50 de ani a trezit numeroase semne de întrebare și interesul în identificarea vinovaților pentru crimele trecutului regim a făcut ca studierea arhivelor fostului aparat de represiune –recte Securitatea- să se impună ca o necesitate.

Parcurgerea dosarelor întocmite de fosta Securitate evidențiază importanța pe care au avut-o informatorii și colaboratorii în instituirea și menținerea controlului strict asupra populației. Aceștia erau absolut indispensabili ofițerilor de securitate și explică și faptul că aceștia, deși relativ puțini, puteau crea sentimentul de omnisciență.

După preluarea serviciilor secrete de la regimul precedent de către comuniști în perioada 1945-1948, rețeaua informativă a fost înlocuită și completată, fiind orientată asupra principalelor amenințări la adresa regimului comunist¹. Printre acestea se

¹ Rolul important acordat informatorilor în vechile servicii de informații ale României este relevat de un document privind organizarea și funcționarea Direcției Generale a Siguranței Statului în care se menționa: „agentul informator constituie elementul de bază al acțiunii informative. El este elementul de contact direct și permanent cu obiectivele urmărite, având misiunea de a culege informațiile și de a le

numărau, încă din perioada 1944-1945, nucleele de rezistență armată constituite în diverse regiuni ale României.² Ca urmare, acestea s-au situat în atenția serviciilor speciale care nu au întârziat să infiltreze în rândul lor informatori și să creeze rețele informative în scopul lichidării oricărei forme de rezistență.

În prezentul studiu dorim să prezentăm impactul folosirii rețelelor informative asupra grupurilor de rezistență armată constituite pe teritoriul României întrucât, în opinia noastră, aceste rețele au avut un rol determinant în anihilarea acestei forme de opoziție față de regimul comunist. Dincolo de aceasta, studierea modalităților de lucru cu informatorii oferă și una din explicațiile longevității aproape incredibile a unor mici grupuri de persoane urmărite de forțe incomensurabil mai mari și cu o dotare tehnică net superioară.

Importanța informatorilor a fost sesizată foarte rapid, cu toată lipsa lor de pregătire de specialitate, de șefii serviciilor secrete impuși de comuniști³. Unul dintre aceștia, Gheorghe Pintilie, situat în fruntea Siguranței încă din 1945, nu obosea să reamintească proaspeților ofițeri de securitate, chemați de partid direct din fabrică sau din prăvălii, importanța informatorului:

“Tovarăși, fiecare meseriaș, fiecare doctor, oricine are o unealtă și se îngrijește de ea. La Securitate, care este unealta noastră? Și noi avem unealtă. Dacă frizerul are brici, dacă dulgherul are strung, eu spun că unealta noastră sunt informatorii.”⁴

Întrucât rezistența montană nu reprezenta o amenințare prea mare pentru partidul comunist⁵, reprimarea acesteia a ocupat un loc mai puțin important în

raporta ierarhic în forma brută în care le recepționează. Activitatea sa se bazează deci, în principal, pe date obținute prin simțuri proprii, angrenate în observarea și supravegherea în zona sa de activitate.” Această „definiție” a informatorului este urmată de indicații precise asupra modului de recrutare și utilizare a informatorului, asupra tipurilor de informatori etc. – vezi A.N.I.C., fond Direcția Generală a Poliției, dosar nr. 87/1947, f. 63-69

² În vara anului 1945 se conturase așa numita „Mișcare Națională de Rezistență” coordonată de generalul Aurel Aldea – vezi Radu Ciuceanu, *Mișcarea Națională de Rezistență. Organizația Graiul Sângelui. Dosarul operativ. 1946*, în „Arhivele Totalitarismului”, nr.1/1995, pp. 85-103

³ În *Planul general de acțiune al Jandarmeriei pe anul 1947* se precizează: „activitatea informativă se situează pe primul plan, deoarece ea îmbrățișează orice manifestare tinzând să submineze organizarea statului și interesele populației.” (A.N.I.C., fond Inspectoratul General al Jandarmeriei, dosar nr. 83/1947, f. 4)

⁴ Apud Dennis Deletant, *Teroarea comunistă în România. Gheorghe Gheorghiu Dej și statul polițienesc. 1948-1965*, Iași, 2001, p. 99

preocupările liderilor comuniști în perioada 1945-1948. După preluarea puterii depline în stat lucrurile s-au schimbat⁶, însăși ideea că anumite segmente ale populației și unele zone din țară nu sunt controlate pe deplin deranjând liderii de la București.

Încă de la înființarea sa, în august 1948, Direcția Generală a Securității Poporului și-a îndreptat eforturile în direcția lichidării nucleelor de rezistență.⁷ În vederea atingerii acestui obiectiv, date fiind condițiile specifice în care acționau grupurile de rezistență, organele de conducere ale Securității au trasat ca sarcină de bază direcțiilor regionale intensificarea muncii informative⁸.

Măsura era logică având în vedere că se dorea anihilarea unor grupuri mici de luptători, extrem de mobile, alcătuite din persoane bune cunoscătoare ale zonelor în care acționau, cu experiență de luptă (mulți erau foști ofițeri ce luptaseră pe frontul de Est și/sau de Vest) și care beneficiau de sprijinul populației⁹. Fără o acțiune informativă bine coordonată, trupele de securitate trimise să scotocească munții pentru depistarea grupurilor de rezistență se întorceau cel mai adesea cu mâinile goale sau, în cel mai bun caz, identificau urme ale existenței grupurilor (bordeie, adăposturi temporare, depozite de alimente, muniții sau armament).

Avându-se în vedere cele de mai sus, în mod aproape invariabil, în planurile de acțiune împotriva „bandelor”, elaborate de organele de securitate apare dezideratul consolidării și extinderii rețelei informative. Într-un astfel de plan, elaborat în februarie 1949 de Direcțiunea Regională a Securității Poporului Vâlcea, se menționau ca măsuri de primă urgență: „Adâncirea acțiunii informative în jurul mănăstirilor (...), crearea unei rețele informative de calitate în comunele de la poalele munților,

⁵ Un raport al Legației britanice de la București, referindu-se la aceste grupuri de rezistență, menționa: „Ne îndoim că ar fi corect să-i descriem pe acești disidenți ca fiind altceva decât niște proscriși. Nu par să poată influența cursul evenimentelor în vreun mod previzibil” – apud Denis Deletant, *op.cit.*, p. 177

⁶ Serviciul Român de Informații, *Cartea Albă a Securității*, vol. II, București, 1994, p. 33-34

⁷ A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 36, f. 450-455

⁸ Într-o ședință prezidată chiar de ministrul Afacerilor Interne, Teohari Georgescu, în 19 ianuarie 1949, s-a precizat că, pentru lichidarea rezistenței din zona Caransebeș „acțiunea de bază va fi acțiunea informativă” - A.C.N.S.A.S., fond documentar, dosar nr. 76, f. 5

⁹ Securitatea era nevoită să admită că „bandele” erau sprijinite de așa-zii intelectuali ai satelor (preoți, notari, avocați), de chiaburi și (...) reușesc să polarizeze destul de numeroase elemente țărănești, mijlocașe și chiar sărace, nelămurite politicește.” - A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 36, f. 436-437

(...) vor fi dirijați un număr de trei informatori care să facă sondaje informative în munți, camuflați sub formă de vânători, cu misiunea de a culege informații relativ la elementele fugare și a descoperi eventualele adăposturi sau locuri de aprovizionare și gazde ale acestora”¹⁰.

De la elaborarea unor astfel de planuri și până la îndeplinirea lor era însă un drum lung având în vedere și pregătirea profesională extrem de precară a ofițerilor de securitate din direcțiile regionale. Tocmai pentru a suplini lipsa de cunoștințe a proaspeților ofițeri, conducerea Securității a avut grijă să păstreze o parte din ofițerii fostului Serviciu Special de Informații (S.S.I.) și ai Siguranței, ofițeri de ale căror cunoștințe nu se puteau dispensa. Aceștia au redactat instrucțiuni clare despre calitățile necesare și modalitățile de recrutare ale unui informator. Conform acestora, un „bun informator trebuie să îndeplinească următoarele condițiuni:

- să fie încadrat în obiectivul pe care îl urmărim (condiție indispensabilă) și, pe cât posibil, element cu posibilități de contact și mișcare cât mai largă
- să fie element perspicace, conștiincios și, mai ales, de perfectă bună-credință
- să fie bine orientat asupra misiunii sale
- să fie element de absolută discreție și conspirativ”¹¹.

Erau precizate și elemente suplimentare care să-i ajute pe ofițerii de securitate în recrutarea informatorilor: „Aceștia vor fi recrutați de preferință dintre oamenii cu meserii sau profesii adecvate deplasărilor ca doctori, agenți sanitari, agenți agricoli, notari, preoți. Ei vor fi recrutați din aparatul de stat de afară ținându-se seama numai de scopul pentru care sunt recrutați. Nu este deloc recomandabil ca să fie recrutați dintre militanții politici democrați ci, din contră, se vor prefera elemente reacționare.”¹²

Întrucât operațiunea de recrutare propriu-zisă era considerată operațiunea cea mai delicată și care cerea foarte mult tact, indicațiile nu lipseau nici asupra acestui aspect: „la recrutarea unui informator se poate uza de următoarele mijloace:

- convingerea (la oamenii de caracter) (...)
- stimularea unei slăbiciuni și oferirea de posibilități materiale pentru îndeplinirea ei.

¹⁰ A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 50, vol. 1, f. 437

¹¹ A.N.I.C., fond Direcția Generală a Poliției, dosar nr. 87/1947, f. 64

¹² *Ibidem*

-îndatorarea celor în cauză prin diferite servicii făcute cerându-i-se apoi să lucreze

-intimidare, folosind informațiile ce avem asupra unor eventuale culpe ce ar apărea asupra celui vizat

-șantaj pe tema eventualelor informațiuni compromițătoare.

Abordarea se poate face: *insinuant* și prin *surprindere*.”¹³

Pregătirea celor mai mulți ofițeri de securitate nu le permitea¹⁴ însă să-și însușească asemenea precepte astfel încât abuzurile și măsurile pripite luate în vederea realizării unei rețele informative nu au întârziat să apară. Într-o analiză a activității Direcției Regionale de Securitate Pitești, din septembrie 1949, se arată: „s-a constatat o serioasă deficiență în munca informativă a organelor de securitate, care, dacă ar fi fost dusă în bune condițiuni și urmărită sistematic, după un plan bine pus la punct, ar fi ajutat în mare măsură fie la prevenirea comiterii actelor, fie la descoperirea autorilor, atunci când ele s-ar fi înfăptuit.”¹⁵ În documentul amintit, redactat de Direcția Generală a Securității Poporului, se propuneau și remedii: „În regiunile unde avem semnalări se va trece în mod sistematic la identificarea elementelor care compun bandele, avându-se în vedere legăturile de rudenie, prietenii cei mai apropiați etc., dintre care se va crea o rețea informativă la satele din poalele munților (...)Să căutăm ca în rețeaua noastră informativă pe care o creem pentru urmărirea acestei probleme, să recrutăm informatori din rândul ciobanilor de la stâne, brigadieri silvici, pădurari, paznici de la cabane, vile, ferme etc.”¹⁶

Despre modul în care au înțeles ofițerii de securitate să fie creată rețeaua informativă ne oferă date tot documentele emise de fosta Securitate. Astfel, într-un raport al DRSP –Pitești sunt redate mijloacele folosite de un maior trimis special de la „centru” pentru a coordona operațiunile de capturare a grupului Arnăuțoiu. Acesta a

¹³ *Ibidem*

¹⁴ Situația studiilor civile efectuate, conform unei statistici realizate de serviciul de cadre al Securității în 1956, era următoarea: 13,85% aveau doar patru clase elementare, 17,16% urmaseră cinci–șase clase iar cei care aveau un certificat de șapte clase reprezentau 49,29%, un procent de 6,83% aveau opt–nouă clase medii, 9,51% absolviseră zece clase medii iar cei cu studii superioare reprezentau 3,36% din totalul angajaților. – cf. Florian Banu, *Profilul angajatului Securității în anii '50*, în C.N.S.A.S., *Totalitarism și rezistență, teroare și presiune în România comunistă*, București, 2001, p. 83

¹⁵ A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 50, vol. 1, f. 493

¹⁶ *Ibidem*

arestat și supus la tortură o parte din rudele și prietenii celor din grup, printre care și o minoră, după care „au fost trimiși în munte după bandiți”¹⁷. Aceștia se considera că au fost „recrutați” ca informatori. Utilizarea bătailor crunte în acțiunea de „recrutare” era un procedeu frecvent, unele cazuri fiind cunoscute chiar și de Gheorghiu Dej¹⁸. Chiar și Gheorghe Pintilie a simțit nevoia să mai tempereze zelul de „recrutori” al unor ofițeri. Referindu-se la atitudinea față de informatori, acesta spunea: „Asta înseamnă că trebuie să avem grijă de ei, să le dăm instrucțiuni, să le arătăm linia partidului, nu așa, gata, îi iei și-i umpli de vânăta! Dacă un dulgher își strică strungul, ce mai mănâncă mâine? Așa ne învață pe noi partidul?”¹⁹

În mod concret, rețeaua informativă creată în zonele în care acționau organizațiile de rezistență era alcătuită din ciobani, muncitori de la exploatarea forestieră, pădurari, cabanieri, preoți și călugări din mănăstirile din zonă, diverși comercianți și femei din satele de la poalele munților. „Recrutarea” celor mai mulți dintre aceștia se făcea prin constrângere fizică, de obicei după ridicarea lor din localitățile de origine și transportarea la sediile locale ale Securității²⁰. Adesea, erau șantajați cu diverse aspecte legate de activitatea lor²¹ din momentul reținerii sau din trecut dar, la fel de adevărat, au existat și cazuri (ce-i drept, rare!) în care, din răzbunare sau alte motive personale, colaborarea era benevolă.

Date fiind modalitățile brutale de recrutare, nici loialitatea și sinceritatea informatorilor nu era prea mare. Aceștia practicau adesea un joc dublu, furnizând organizațiilor de rezistență informații reale despre mișcările Securității și informații false sau depășite către ofițerii de securitate²². Uneori, pentru a scăpa de brutalitatea

¹⁷ A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 50, vol.1, f. 522

¹⁸ Este vorba de doi ceferiști bătuți o noapte întreagă de ofițerii de securitate pentru a accepta să colaboreze și care, printr-un noroc, s-au putut plânge lui Gheorghiu Dej - A.N.I.C., fond C.C. al P.C.R.–Cancelarie, dosar nr. 7/1955, f. 4–6

¹⁹ Dennis Deletant, *op. cit.*, p. 99

²⁰ „Erau deja reținute la acea dată 12 elemente și se mai aflau la D.R.S.P. – Pitești încă șapte elemente care au fost aduse în vederea recrutării.” – se menționează într-un raport întocmit în decembrie 1950 – A.M.J., D.I.M., fond Penal, dosar nr. 27463, vol. 5, f. 268

²¹ Mulți dintre informatori proveneau din rândul preoților cu simpatii legionare, dintre ofițerii deblocați sau al unor persoane care fuseseră deja arestate în trecut sub diverse acuzații

²² Un caz relevant asupra importanței unui agent dublu este cel al lui Vasile Rafailă, om de încredere și legătură al lui Leon Șuşman, care s-a lăsat recrutat de Securitate și a reușit să-i dezinformeze de ofițeri timp de mai mulți ani, până în 1957 - Serviciul Român de Informații, *Cartea Albă a Securității*, vol. II,

ofițerilor, aceștia inventau pur și simplu informații sau le treceau sub tăcere pe cele reale dacă intuiau că ele nu ar fi placul acestora²³. Violența ofițerilor de securitate în relațiile cu informatorii era atât de mare încât aceștia preferau adesea să ia ei înșiși calea munților, uneori evadând chiar în timpul unor operațiuni de scotocire în cadrul cărora jucau rolul de ghizi²⁴. Au existat și cazuri în care informatorii au încercat să se sinucidă fiind prinși între presiunile permanente ale Securității și loialitatea sau teama față de membrii organizațiilor de rezistență²⁵.

Printre deficiențele semnalate în munca ofițerilor cu informatorii se număra și faptul că aceștia preferau să-i plătească mai degrabă cu pumni și palme²⁶ decât cu sumele alocate în cadrul Fondului C.I.S. (Cheltuieli Informative Speciale)²⁷. Mai mult, unii ofițeri pretindeau ei de la informatori unele avantaje materiale²⁸.

O altă problemă era reprezentată de neglijența ofițerilor de securitate în păstrarea conspirativității rețelei. Aceștia se prezentau la întâlnirea cu informatorii în uniformă²⁹, îi convocau pe aceștia la sediile Sfaturilor Populare sau ale Securității și

București, p. 80; un alt exemplu de aparentă acceptare a colaborării este acela al lui Vasile Motrescu – Constantin Dinu Vasiliu, *Munții Bucovinei, primii munți în flăcări*, în „Memoria”, nr. 10, p. 105-106

²³ Într-un raport al D.G.S.P. se arată: „Informatorii evită a aduce la cunoștința organelor noastre anumite informații despre bandă deoarece nu sunt crezuți și prin metode de influențare fizică sunt obligați să spună lucruri inexacte (cazul numitului Iancu Săndoiu care la început a dat informații reale iar apoi, fiind constrâns, a fost nevoit să mintă, din care cauză a eșuat operația din munți)” – A.M.J., D.I.M., fond Penal, dosar nr. 27 463, vol.5, f. 269

²⁴ A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 50, vol. I, f. 522-523

²⁵ A.M.J., D.I.M., fond Penal, dosar nr. 27 463, vol.4, f. 93: cazul baciului Rotaru Ion din comuna Pietroșani – Muscel care și-a spintecat abdomenul cu un cuțit, în 20 iunie 1949, datorită presiunii organelor de securitate de a le conduce la gruparea Arnăuțoiu

²⁶ În același raport se menționa: „Tovarășii nu țin contact cu informatorii din problema bandelor, nu dirijează suficient de bine informatorii spre obiective și în special nu știu să și-i apropie, întrebându-i cu ei metode tari care mai mult îi îndepărtează și îi sperie, făcându-i astfel să evite contactul cu organele noastre.” - A.M.J., D.I.M., fond Penal, dosar nr. 27 463, vol.5, f. 269

²⁷ În februarie 1952, Gh. Pintilie atrăgea atenția asupra faptului că un grup de ofițeri din regiunea Stalin au sustras bani din acest fond „întrebându-le pentru chefuri și interese personale” - Serviciul Român de Informații, *Cartea Albă a Securității*, vol. II, București, p. 313

²⁸ Un ofițer din D.R.S.P. Ploiești era semnalat că „a lucrat foarte defectuos cu agentura, cu amenințări și chiar folosind-o pentru interese personale (...), astfel un informator i-a procurat cărămidă, altul tablă de casă, unul îi pune mașina la dispoziție sau la altul a intervenit să-i bage un nepot în serviciu.” – A.M.I., fond D.M.R.U., nr. inv. 7363, dosar nr. 36, f. 428

²⁹ A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 36, f. 90

Miliției iar atunci când pierdeau legătura cu informatorii se foloseau pentru reluarea contactului „de cetățenii din comună sau de postul de miliție”³⁰. În plus, legătura cu informatorii nu era ritmică iar discuțiile purtate în timpul întrevederii „se desfășoară în mod anarhic, fără un plan bine definit”. Aceste discuții erau de obicei presărate cu amenințări³¹, înjurături și chiar bătăi.

Cunoașterea informatorilor, a trecutului și a preocupărilor prezente ale acestora era superficială³². Acest lucru se datora, în bună măsură, aroganței ofițerilor de securitate, convinși că sunt net superiori celor pe care îi „coordonau”. Edificator este cazul a doi sublocotenenți care, întrebați asupra gradului de cunoaștere și de credibilitate a unor informatori, au afirmat: „Păi, nu stăm noi mereu de vorbă cu ei? Nu există să ne ducă!”³³.

Instruirea și dirijarea informatorilor era făcută, de asemenea, cu multă superficialitate. Astfel, un muncitor forestier recrutat, odată ajuns la colegii de muncă, s-a îmbătat și le-a cerut acestora să-i spună tot ce știu despre „bande” întrucât el este omul securității. Un doctor recrutat la Drăgășani a fost trimis în comuna Corbi unde trebuia să ia legătura cu căpitanul Ilie Popescu. Ajuns în comună, doctorul s-a interesat, din poartă în poartă, „unde este tov. Popescu de la Securitate, că vrea să stea de vorbă cu el?”³⁴.

Toate aceste deficiențe se reflectau în slabe rezultate obținute de Securitate, în ciuda mobilizării unor importante mijloace materiale și impresionante efective umane. În Sinteza informativă întocmită în problema bande, pe perioada anului 1951, se recunoaște că „în ceea ce privește rețeaua informativă în problema bande, în majoritatea direcțiilor regionale – care au pe teritoriul lor bande - a fost slabă, mai mult de suprafață și în anumite perioade de timp chiar inexistentă”³⁵.

³⁰ Marius Oprea, *Banalitatea răului. O istorie a Securității în documente. 1949-1989*, Iași, 2002, p. 265

³¹ La o întâlnire cu un informator folosit pentru capturarea grupului Arnăuțoiu, locotenentul Branea Petru, nemulțumit că acesta nu a adus informații, „a început să-i spună că tu nu vrei să muncești, umbli cu dedesubturi, ascunzi față de noi realitatea și ești un dușman, amenințându-l că dacă nu va munci o să-și ia cele cuvenite” - A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 40, f. 93

³² *Ibidem*, f. 78

³³ Marius Oprea, *op.cit.*, p. 275

³⁴ *Ibidem*, p. 269

³⁵ A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 36, f. 269

Rezultatele slabe și evidenta lipsă de profesionalism a cadrelor de securitate au determinat conducerea centrală să urgenteze elaborarea unor mici „manuale” referitoare la munca cu agentura informativă. Astfel, în 1951 au apărut *Directiva pentru organizarea și conducerea muncii informative la sate* și *Directiva despre munca cu agentura*. Acestea conțineau o serie de indicații care ne indică în mod clar care era nivelul de pregătire al celor cărora le erau destinate dar și al celor care le-au elaborat. În prima directivă menționată se preciza: lucrătorul operativ „leagă prietenie cu țăranul muncitor la care doarme și căruia întotdeauna îi plătește corect, la timp și mulțumitor pentru găzduire sau alte servicii ce-i aduce. El leagă prietenie cu alți țărani muncitori la care mănâncă și de asemenea plătește corect și mulțumitor. El leagă prietenie și cu țăranii de la care închiriază o căruță cu caii (...) Tot pentru a-și crea relații printre țărani, lucrătorul operativ, atunci când vine în comună, se oprește pe stradă și stă de vorbă cu diferiți țărani, chiar și cu chiaburi.”

Al doilea document era structurat pe următoarele „capitole”: *Categoriile rețelei de informatori*, *Pregătirea în vederea recrutării și recrutarea informatorilor*, *Educarea și munca cu informatorii*, *Casele de întâlniri și conspirative ale Securității Statului*, *Verificarea muncii informatorilor și Retribuirea informatorilor*. Și în cuprinsul acestora sunt o serie de indicații semnificative. De exemplu, s-a simțit nevoia să se precizeze că „în timpul întâlnirilor cu informatorul, lucrătorul trebuie să aibă ținuta îngrijită, să fie politicos, punctual și disciplinat, să rezolve după o matură gândire problemele ridicate de informator în legătură cu munca lui”.

Așa cum au arătat-o însă rezultatele practice înregistrate în acțiunile împotriva nucleelor de rezistență armată, aceste directive au rămas, în cea mai mare parte, literă moartă.

Un capitol nou în folosirea rețelei informative pentru distrugerea organizațiilor de rezistență începe în a doua jumătate a anului 1952³⁶. Prin Directiva 00805/1952, Alexandru Drăghici a decis înființarea unei unități distincte în cadrul Direcției a III-a (Serviciul Bande), condus de locotenent colonelul Pavel Aranici, care reunea ofițeri operativi din Securitate, Miliție și Trupele de Securitate³⁷. Această reorganizare a fost însoțită de o „întărire a muncii cu agentura” punându-se accent pe

³⁶ Marius Oprea, *Completare la comunicarea d-lui Gavrilă Ogoranu*, în *Analele Sighet*, 2, București, 1995, p. 341

³⁷ Marius Oprea, Stejărel Olaru, *Fiul bucătăresei. Viața și activitatea colonelului de securitate Pavel Aranici*, în *Analele Sighet*, 9, București, 2001, p. 626-646

calificarea informatorilor și, mai ales, pe „recrutarea cu răspundere a unor elemente din cercurile apropiate bandiților, cu posibilități de infiltrare în rândurile lor”³⁸. În paralel cu acțiunea de recrutare s-a trecut la eliminarea unor informatori ce reprezentau „balast în munca informativă, elemente nesincere, care duceau în eroare organele”. Au fost de asemenea abandonate „o serie de elemente recrutate cu superficialitate, ce nu puteau furniza informații serioase, deoarece n-aveau posibilități să cunoască activitatea bandiților”³⁹.

Nici noile măsuri nu au dat rezultatele scontate dat fiind faptul că oamenii chemați să aplice în practică indicațiile organelor centrale erau, în bună măsură, aceiași ofițeri slab pregătiți⁴⁰. Ca urmare, la 1 martie 1954, ministrul de interne, Alexandru Drăghici, a dat Ordinul nr. 60 privind scoaterea din rețeaua informativă a informatorilor dubli, deconspirați, balast și membri de partid⁴¹. Se spera astfel o mult dorită ameliorare a muncii cu rețeaua informativă.

În decursul anului 1954 conducerea Securității a impulsionat elaborarea unor noi documente cu caracter teoretic care să contribuie la perfecționarea muncii ofițerilor implicați în lichidarea rezistenței: *Instrucțiuni cu privire la munca informativă a organelor informative grănicerești, Directiva nr. 70 din 15.03. 1954 a M.A.I. al R.P.R. despre munca organelor grănicerești cu agentura și Directiva nr. 80 din 20.03.1954 despre cenzura secretă a corespondenței*.

Cu toate încercările de perfecționare⁴² structurile securității au continuat să manifeste un amatorism evident în acțiunile întreprinse. Acest lucru este reliefat de documentul intitulat *Referat privind constatările și concluziile rezultate din studiul efectuat asupra unor acțiuni lichidate în cursul anilor 1956-1957 pe linie de bande și fugari* redactat la sfârșitul anului 1957. În acesta se preciza:

³⁸ *Referat asupra operațiunilor întreprinse împotriva bandelor de către organele MSS pe ultimul semestru al anului 1952*, în Marius Oprea, *Banalitatea răului. O istorie a Securității în documente. 1949-1989*, Iași, 2002, p. 265

³⁹ *Ibidem*

⁴⁰ Pentru perfecționarea muncii acestora a fost elaborată în 1953 *Directiva despre munca informativă de investigații a organelor Ministerului Securității Statului*

⁴¹ Serviciul Român de Informații, *Cartea Albă a Securității*, vol. II, București, 1994, p. 473

⁴² Alte documente emise cu aceeași intenție, de perfecționare a muncii, au fost: *Ordinul nr. 15 din martie 1956 privind eliminarea din rețea a informatorilor ineficienți; Ordinul nr. 95 din 1957 privind creșterea numărului de informatori în mediul rural* – cf. Cristian Troncotă, *Istoria serviciilor secrete românești. De la Cuza la Ceaușescu*, București, 1999, p. 353

„Deși elementele fugare dispărute de cca. 10 ani au fost cunoscute de organele noastre ca elemente periculoase (legionari, țărăniști, teroriști etc.), totuși măsuri mai eficace pentru prinderea lor au fost luate de-abia în ultimii doi ani.

Folosirea agenturii deconspirate și trădătoare, ca urmare a neverificării ei, a făcut ca organele de securitate să nu cunoască ani de zile nimic despre existența bandiților, permițând în mod indirect ca aceștia să-și desfășoare activitatea și să atragă numeroase elemente în acțiunile lor dușmănoase.

Faptul că, în toate acțiunile, mulți agenți s-au dovedit a fi nesinceri și trădători, își are cauza, în primul rând, în orientarea greșită a organelor noastre, care au trecut la recrutarea lor fără a-i studia temeinic și fără a obține în anchetă toate datele pe care aceștia le cunoșteau”⁴³.

În ciuda modului total neprofesionist de a lucra cu agentura, a numeroaselor gafe comise și a faptului că majoritatea populației îi simpatiza pe cei din rezistență, trebuie recunoscut faptul că cea mai mare parte din grupurile de rezistență au fost capturate sau lichidate în urma furnizării de informații către ofițerii de securitate⁴⁴. Dincolo de aprecieri pripite, trebuie înțeles contextul în care unele persoane au acceptat să colaboreze cu Securitatea și, în același timp trebuie evitate exagerările și hiperbolizările în sensul că întregul popor s-a aflat alături de cei din munți, cu trup și suflet⁴⁵.

În acest sens, extrem de sugestive sunt câteva aprecieri făcute de o legendă vie a rezistenței armate, Ioan Gavrilă Ogoranu: „Când am luat calea munților, știam destule despre acea parte ascunsă a istoriei românești. Nu ne-am făcut niciodată iluzii. Nu ne-am bazat că ni se vor alătura și vom fi înțeleși de toată suflarea din Țara Făgărașului. Când am spus că în 1949-1950 s-ar fi ridicat satele la munte sau că eram primiți și ajutați de oamenii din partea locului, nu m-am referit niciodată la cine știe ce mulțimi de oameni. (...) Or fi fost o sută, două, o mie? Dar restul locuitorilor? Unii

⁴³ A.C.N.S.A.S. fond Documentar, dosar nr. 82, vol. 2, f. 22

⁴⁴ Vezi Lucreția Jurj-Costescu, *Patru ani de rezistență cu arma în mână în Munții Apuseni*, în „Memoria”, nr. 26, p. 101 și 105; Mihai Timaru, *Am fost ofițer al armatei regale române și nu puteam să absentez de la lupta armată anticomunistă din Munții Vrancei*, în „Memoria”, nr. 20, p. 120; Gheorghe Urdea-Slătinaru, *Între speranță și moarte*, în „Memoria”, nr. 9, p. 84; vezi, de asemenea capturarea lui Ion și Gavril Vatamaniuc - Constantin Dinu Vasiliu, *loc. cit.*, p. 104

⁴⁵ Adrian Brișcă apreciază că „90% din luptătorii din rezistență au căzut prin trădare” (Adrian Brișcă, Radu Ciuceanu, *Rezistența armată din Bucovina. 1944-1950*, vol. I, București, 1998, p. 61)

n-au venit de frică. Și ei trebuie înțeleși. Pe alții nu-i interesează decât propriul lor interes. Orice pas fac în viață, îl fac numai din calcul. Regimurile se schimbă, profitorii rămân.(...) Rămâne apoi marea masă a trudnicilor, a căror viață se reduce la muncă și hrană, într-un ciclu etern, și ale căror conștiințe nu se ridică mai sus de blidul cu mâncare de dinaintea nasului. (...) Cu ei face stăpânirea ce vrea. În primul rând să gândească în locul lor”⁴⁶.

Publicat în *Mișcarea armată de rezistență anticomunistă din România. 1944-1962*, coord. prof. univ. dr. Gheorghe Onișoru, București, Editura Kullusys, 2003, pp. 317-333.

⁴⁶ Ion Gavrilă-Ogoranu, *Brazii se frâng, dar nu se îndoiesc*, vol. I, Timișoara, 1993, p. 267-268